LEARN GEETA
तस्मात् योगी भवार्जुन

ଶ୍ରୀ ହରିଃ
ବସୁଦେବସୁତଂ ଦେବଂ କଂସଚାଣୂରମର୍ଦ୍ଦନମ୍ ।
ଦେବକୀପରମାନନ୍ଦଂ କୃଷ୍ଣଂ ବନ୍ଦେ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁମ୍ ।।

गीता परिवार
॥ गीता पढ़ें, पढ़ायें, जीवन में लायें ॥

।। ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭଗବଦ୍ଗୀତା ବିବେଚନ ସାରାଂଶ ।।

ଅଧ୍ୟାୟ 2: ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ

3/6 (ଶ୍ଲୋକ 25-37), ଶନିବାର, 09 ମେ 2026

ବିବେଚକ: ଗୀତା ବିଶାରଦ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ବର୍ଣ୍ଣେକର ଜୀ

ୟୁଟ୍ୟୁବ୍ ଲିଙ୍କ୍: https://youtu.be/MaMhIWFt1Nk

ବିଷାଦରୁ ବିଜୟ ଏବଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର

ଉପକ୍ରମଣିକା:-

ସୁମଧୁର ଦେଶଭକ୍ତି ଗୀତ, ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭାଚାର୍ଯ୍ୟ କୃତ ମଧୁରାଷ୍ଟକ, ଶ୍ରୀ ହନୁମାନ ଚାଳିଶା ପାଠ ଏବଂ ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ଦୀପ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା। ପରମପୂଜ୍ୟ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଦେବ ଗିରିଜୀ ମହାରାଜଙ୍କ ଚରଣ ବନ୍ଦନା ଜଣାଇବା ପରେ ସମସ୍ତ ଗୀତାପ୍ରେମୀ ସାଧକମାନଙ୍କୁ ଅଭିବାଦନ କରାଗଲା।

ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଟାଳିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରୟାସ ବିଫଳ ହୋଇଗଲା, ସେତେବେଳେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ସେହି ଧର୍ମଭୂମିରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ସେନାମାନେ ପରସ୍ପର ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସଜ୍ଜ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲେ। ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅନନ୍ୟ ସଖା ଅର୍ଜୁନ ମଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ।

ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କ ସାରଥୀ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବିନୟପୂର୍ବକ କହିଲେ—

"ହେ ଅଚ୍ୟୁତ! ମୋର ରଥକୁ ଉଭୟ ସେନାର ମଧ୍ୟଭାଗକୁ ନେଇ ଚାଲନ୍ତୁ।"

ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ରଥକୁ ଉଭୟ ସେନାର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପିତ କରାଯାଉ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିପାରିବେ ଯେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ କେଉଁ କେଉଁ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି। ଯେତେବେଳେ ରଥଟି ମଧ୍ୟଭାଗରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରେ ନିଜ ସ୍ୱଜନ, ଗୁରୁଜନ ଏବଂ ପୂଜ୍ୟ ପିତାମହ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଦେଖିବାରୁ, ତାଙ୍କ ହୃଦୟ କରୁଣା ଓ ବିଷାଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା। ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଏମିତି ହେଲା ଯେ, ସେ ଠିଆହୋଇ ରହିବାରେ ମଧ ଅସମର୍ଥ ହୋଇପଡ଼ିଲେ। ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁଷ ଖସିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ମନ ଭ୍ରମିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା। ମୋହ ଓ ଶୋକର ବଶୀଭୂତ ହୋଇ ସେ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜ ବ୍ୟଥା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ।

ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏହି ମାନସିକ ଶିଥିଳତାକୁ ଦେଖି ଶ୍ରୀଭଗବାନ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କୁ ଏହି ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ତିରସ୍କାର କଲେ। ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏହି ବ୍ୟବହାରକୁ ଅନାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି କହି ଆଦେଶ ଦେଲେ—

क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।

क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परन्तप॥2.3॥

"କ୍ଲୈବ୍ୟଂ ମା ସ୍ମ ଗମଃ ପାର୍ଥ ନୈତତ୍ତ୍ୱୟ୍ୟୁପପଦ୍ୟତେ।
କ୍ଷୁଦ୍ରଂ ହୃଦୟଦୌର୍ବଲ୍ୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱୋତ୍ତିଷ୍ଠ ପରନ୍ତପ॥୨.୩॥"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି—

"ହେ ପାର୍ଥ! ଏହି ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରନାହିଁ, ଏହା ତୁମ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ। ହେ ପରନ୍ତପ! ହୃଦୟର ଏହି ତୁଚ୍ଛ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଉଠି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୁଅ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଏହି ବଚନ ଶୁଣିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନ ନିଜ ପୂଜନୀୟ ଗୁରୁଜନ ଏବଂ ପିତାମହ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଉପରେ ବାଣ ଚଳାଇବା ନଚଳାଇବାର ଦ୍ୱିଧାରେ ହିଁ ରହିଲେ। କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ମୋହ ମଧ୍ୟରେ ମନ୍ଥନ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ନିଜର ଭୁଲ ଓ କାର୍ପଣ୍ୟଦୋଷକୁ ଅନୁଭବ କଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ଶରଣ ଗ୍ରହଣ କଲେ। ଅର୍ଜୁନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିନୟପୂର୍ବକ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ସହ ସଂବାଦ କରି କହୁଛନ୍ତି—

कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः पृच्छामि त्वां धर्मसंमूढचेताः।

यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम्॥2.7॥

"ହେ ମାଧବ! କାର୍ପଣ୍ୟଦୋଷରେ ଆବୃତ ସ୍ୱଭାବର ମୁଁ ନିଜ ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭ୍ରମିତ ହୋଇପଡ଼ିଛି। ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ଯେ, ଯାହା ମୋ ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ କଲ୍ୟାଣକାରୀ, ସେହି କଥା ମୋତେ କହନ୍ତୁ।"

ଅର୍ଜୁନ ଆଗକୁ ଘୋଷଣା କରୁଛନ୍ତି—

"ହେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ! ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କର ଶରଣାଗତ। ଏବେ ଆପଣ ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ମୋର ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରାନ୍ତୁ।"

ଏଠାରୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ସେହି ପରମ **ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱର** ବିବେଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି, ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ **ଅବିନାଶୀ** ଏବଂ **ଅଜନ୍ମା**। ଏହି ସ୍ଥୂଳ ଶରୀର ନିତ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଆତ୍ମା **ଶାଶ୍ୱତ** ଏବଂ **ପୁରାତନ**, ଯାହା ଶରୀର ନଷ୍ଟ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ କେବେ ନଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ। ଯେପରି ଜଣେ ମଣିଷ ନିଜର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବା ଛିଣ୍ଡା ବସ୍ତ୍ରକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନୂତନ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରେ, ସେହିପରି ଏହି ଜୀବାତ୍ମା ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣା ଶରୀରକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନୂତନ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରେ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଆଗକୁ ଆତ୍ମାର ଅଜେୟ ଶକ୍ତିର ବୋଧ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं दहति पावकः।

न चैनं क्लेदयन्त्यापो न शोषयति मारुतः॥2.23॥

"ନୈନଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଶସ୍ତ୍ରାଣି ନୈନଂ ଦହତି ପାବକଃ।
ନ ଚୈନଂ କ୍ଲେଦୟନ୍ତ୍ୟାପୋ ନ ଶୋଷୟତି ମାରୁତଃ॥୨.୨୩॥"

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଆତ୍ମାକୁ କୌଣସି ଶସ୍ତ୍ର କାଟିପାରେ ନାହିଁ, ଅଗ୍ନି ଏହାକୁ ଜଳାଇପାରେ ନାହିଁ। ଜଳ ଏହାକୁ ସିକ୍ତ କରିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ବାୟୁ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଶୁଖାଇପାରେ ନାହିଁ। ଏହି ଆତ୍ମା ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଏବଂ ଅବିକାରୀ।"

ଏହି ଦିବ୍ୟ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସେହି ନିତ୍ୟ, ସର୍ବଗତ ଏବଂ ସ୍ଥିର ସ୍ୱରୂପର ସାକ୍ଷାତ୍କାର କରାଉଛନ୍ତି, ଯାହା ସମସ୍ତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଅଟେ।

2.25

ଅବ୍ୟକ୍ତୋଽୟମଚିନ୍ତ୍ୟୋଽୟମ୍, ଅବିକାର୍ୟୋଽୟମୁଚ୍ୟତେ।

ତସ୍ମାଦେବଂ(ୱୌଁ) ବିଦିତ୍ୱୈନଂ(ନ୍), ନାନୁଶୋଚିତୁମର୍ହସି ॥2.25॥

ଏହି ଆତ୍ମା ଅବ୍ୟକ୍ତ; ଏହା ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଏବଂ ଏହାକୁ ବିକାରରହିତ କୁହାଯାଏ । ଏଣୁ ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଏହି ଆତ୍ମା ଏପରି ବୋଲି ଜାଣି ତୁମେ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ବିବେଚନ—

ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ବାହ୍ୟ ଜଗତକୁ ଜାଣିପାରୁ ଏବଂ ଦେଖିପାରୁ। ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱାରା ଆମେ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିପାରୁ, କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରା ଶ୍ରବଣ କରିପାରୁ ଏବଂ ତ୍ୱଚାଦ୍ୱାରା ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁ। ବାୟୁ ଆମକୁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ଶୁଣା ମଧ୍ୟ ଯାଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ତ୍ୱଚା ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ତାହାର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କରିପାରୁ। ତେଣୁ ବାୟୁ ମଧ୍ୟ 'ବ୍ୟକ୍ତ' ଅଟେ, କାରଣ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହାର ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ଅଟେ।

ଏହାର ବିପରୀତରେ, ଏହି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ '**ଅବ୍ୟକ୍ତ**' ଅଟେ। ଏହାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନା ଦେଖାଯାଇପାରେ, ନା ଶୁଣାଯାଇପାରେ ଏବଂ ନା ଏହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରାଯାଇପାରେ। ଏପରି କି ଏହାକୁ ଘ୍ରାଣ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ। ଯେପରି ରସାୟନ ଶାସ୍ତ୍ରର ଶବ୍ଦାବଳୀରେ ଗ୍ୟାସମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣହୀନ, ସ୍ୱାଦହୀନ, ଗନ୍ଧହୀନ ଏବଂ ଆକାରହୀନ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଏ, ସେପରି ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଲକ୍ଷଣ ଅଟେ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ଆତ୍ମା '**ଅଚିନ୍ତ୍ୟ**' ମଧ୍ୟ ଅଟେ। ଯାହାର କୌଣସି **ଆକାର, ରଙ୍ଗ କିମ୍ବା ରୂପ** ନଥାଏ, ତାହାର ଚିନ୍ତନ କିପରି କରାଯାଇ ପାରିବ? ତେଣୁ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ଚିନ୍ତନର ସୀମାରୁ ବାହାରେ ରହେ।

ଏହି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ '**ଅବିକାରୀ**' ଅଟେ, ଏଥିରେ କୌଣସି **ବିକାର କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ** ହୁଏନାହିଁ। ଯଦ୍ୟପି ଶରୀର ନିରନ୍ତର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଚାଲେ, କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମା ଯଥାବତ୍ ରହେ। ସାଧାରଣତଃ ଶରୀରରେ ଛଅ ପ୍ରକାରର ବିକାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ—

- **ଜାୟତେ: ଜନ୍ମ ନେବା।**
- **ଅସ୍ତି: ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ରହିବା।**
- **ବର୍ଧତେ: ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା।**
- **ବିପରିଣମତେ: ବିକୃତି କିମ୍ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିବା।**
- **ଅପକ୍ଷୀୟତେ: ଧୀରେ ଧୀରେ କ୍ଷୀଣ ହେବା କିମ୍ବା ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ଆସିବା।**
- **ନଶ୍ୟତି: ଅନ୍ତେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା।**

ଏହି ସମସ୍ତ ବିକାର ଶରୀରର ଧର୍ମ, ଆତ୍ମାର ନୁହେଁ। ଶରୀର ବିକାରୀ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଆତ୍ମା ଅବିକାରୀ। ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି—

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଆତ୍ମାକୁ ଏହିପରି (**ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ଏବଂ ଅବିକାରୀ**) ଜାଣିବା ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ।
ଯେତେବେଳେ ଏହି ଆତ୍ମା କେବେ ନଷ୍ଟ ହୁଏନାହିଁ ଏବଂ କେବେ ବଦଳେ ନାହିଁ, ତେବେ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ଶୋକ କାହିଁକି?
ଶରୀର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, କିନ୍ତୁ ମୂଳ ସ୍ୱରୂପ ଅପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ରହେ। ଅତଏବ, ଆପଣଙ୍କୁ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ।"

ଏହି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ ନଥିବାରୁ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ମଧ୍ୟ କଠିନ ହୋଇପାରେ। ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଯୁକ୍ତିବାଦର ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛନ୍ତି।

2.26

ଅଥ ଚୈନଂ(ନ୍) ନିତ୍ୟଜାତଂ(ନ୍), ନିତ୍ୟଂ(ୱୌଁ) ବା ମନ୍ୟସେ ମୃତମ୍।
ତଥାପି ତ୍ୱଂ(ମ୍) ମହାବାହୋ, ନୈବଂ(ମ୍) ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ॥2.26॥

ପକ୍ଷାନ୍ତରେ, ଯଦି ତୁମେ ଏହି ଆତ୍ମା କୁ ନିତ୍ୟ ଜନ୍ମ ହେଉଛି ଏବଂ ନିତ୍ୟ ମରୁଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଥାଅ, ତଥାପି ହେ ମହାବାହୁ ! ତୁମେ ଏପରି ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ବିବେଚନ—

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରି କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଯଦି ଆପଣ ଏହି ଆତ୍ମାକୁ—

नित्यजातं- नित्य जन्म लेने वाला और

नित्यं(वँ) वा मन्यसे मृतम् - नित्य मरने वाला

ନିତ୍ୟଜାତଂ — ନିତ୍ୟ ଜନ୍ମ ନେଉଥିବା ଏବଂ
"ନିତ୍ୟଂ ବା ମନ୍ୟସେ ମୃତମ୍"- ନିତ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରୁଥିବା

ବୋଲି ମାନନ୍ତି, ତଥାପି ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଲୋକ ବ୍ୟବହାରରେ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ଯେ, ଯିଏ ଜନ୍ମ ନେଇଥାଏ, ତାହାର ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ।

ଏହାକୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତିର ଚକ୍ର ଭାବରେ ମଧ ବୁଝିପାରୁ। ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ଯେତେବେଳେ ପୃଥିବୀ ଶୁଷ୍କ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଘାସର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ରଅଂଶ ମଧ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏନାହିଁ; ସର୍ବତ୍ର କେବଳ କଳା ମାଟି ହିଁ ଦେଖାଯାଏ। ଯେମିତି ବର୍ଷା ଋତୁର ଆଗମନ ହୁଏ, ଏହି ପୃଥିବୀ ପୁନର୍ବାର ସବୁଜିମାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ।

ଏହି ସୃଷ୍ଟି ଓ ବିନାଶ, ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ଚକ୍ର ନିରନ୍ତର ଚାଲିଥାଏ।

ଅତଏବ, ଯଦି ଆପଣ ଏପରି ମାନନ୍ତି ଯେ ଏହି ଆତ୍ମା ପୁନଃପୁନଃ ଜନ୍ମ ନେଉଛି ଏବଂ ପୁନଃପୁନଃ ମୃତ୍ୟୁକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି, ତଥାପି ଏହି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଶୋକ କରିବା ବ୍ୟର୍ଥ ଅଟେ।

2.27

ଜାତସ୍ୟ ହି ଧ୍ରୁବୋ ମୃତ୍ୟୁଃ(ର୍), ଧ୍ରୁବଂ(ଞ୍) ଜନ୍ମ ମୃତସ୍ୟ ଚ
ତସ୍ମାଦପରିହାର୍ୟେଽର୍ଥେ, ନ ତ୍ୱଂ(ମ୍) ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ॥27॥

କାରଣ ଏହି ମାନ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ଏବଂ ମରିଥିବା ଲୋକର ଜନ୍ମ ନିଶ୍ଚିତ । ଏହି ହେତୁ ମଧ ଯାହା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ, ସେହି ବିଷୟରେ ତୁମେ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ବିବେଚନ—

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ କଠୋର ଏବଂ ଅଟଳ ସତ୍ୟର ବୋଧ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—

ଯାହାର ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, ତାହାର ମୃତ୍ୟୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ; ଏହା ସୃଷ୍ଟିର ଅଟଳ ନିୟମ।

ଆମେ ନିଜର ଏହି ଶରୀରକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଯେତେ ପ୍ରୟାସ କଲେ ମଧ, ଏହାକୁ ମୃତ୍ୟୁରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ସର୍ବଥା ଅସମ୍ଭବ।

ମୃତ୍ୟୁ ଅଟଳ, ଧ୍ରୁବ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରେନାହିଁ।

ଯେପରି ଜନ୍ମ ନେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ, ସେପରି ମୃତ ପ୍ରାଣୀର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ମଧ ସେତିକି ସତ୍ୟ ଅଟେ। ଏହା ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ର, ଯାହା କି ନିରନ୍ତର ଚାଲିଥାଏ। ଯେତେବେଳେ ଏହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆମର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ପରେ ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ, ସେତେବେଳେ ଏହି ବିଷୟରେ ଶୋକ କରିବା ସର୍ବଥା ଅନୁଚିତ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଅଟଳ, ସେଥିପାଇଁ କାନ୍ଦିବା କିମ୍ବା ଦୁଃଖିତ ହେବା ବ୍ୟର୍ଥ। ମୃତ୍ୟୁ ଆସିବା ନିଶ୍ଚିତ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆସିବ, ସେତେବେଳେ ଆସିବା ହିଁ ନିଶ୍ଚିତ। ତାହାର ଚିନ୍ତାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟକୁ ଶୋକଗ୍ରସ୍ତ କରିଦେବା ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ।

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍ଗୀତା ଆମକୁ କେବଳ ଆନନ୍ଦପୂର୍ବକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ଶିଖାଏ ନାହିଁ, ବରଂ ଏହା ମଧ ବୋଧ କରାଏ ଯେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆନନ୍ଦର ସହ କିପରି ସ୍ୱୀକାର କରାଯିବ।

2.28

ଅବ୍ୟକ୍ତାଦୀନି ଭୂତାନି, ବ୍ୟକ୍ତମଧ୍ୟାନି ଭାରତ
ଅବ୍ୟକ୍ତନିଧନାନ୍ୟେବ, ତତ୍ର କା ପରିଦେବନା ॥28॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ମ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅପ୍ରକଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମଧ ଅପ୍ରକଟ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କେବଳ ଏହି ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ହିଁ ପ୍ରକଟ ହୁଅନ୍ତି । ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ଶୋକ କରିବା କ'ଣ ?

ବିବେଚନ-
ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସୃଷ୍ଟିର ଗଭୀର ରହସ୍ୟ ବିଷୟରେ ବୁଝାଇଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତର ଧାରଣା ମାଧ୍ୟମରେ ବୁଝିହେବ। ଜଗତର ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଅବ୍ୟକ୍ତ ରୂପରେ ବିଦ୍ୟମାନ। ଏଠାରେ, 'ଭୂତ'ର ଅର୍ଥ ଯାହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି। ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ଯେକୌଣସି ବସ୍ତୁ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପରେ ରହିଥାଏ।

ଆସନ୍ତୁ ଏହାକୁ ଏକ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ବୁଝିବା:
ଯେତେବେଳେ ଏକ ବିଶାଳ କୋଠା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଏହା ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ବାସ୍ତୁଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞଙ୍କ(Architect) ମନରେ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରତିଛବି ଭାବରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥାଏ। ସେହି ସମୟରେ, ସେହି ପ୍ରତିଛବି 'ଅବ୍ୟକ୍ତ', ଭୌତିକ ଆଖି ପାଇଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ରହେ। ତା'ପରେ, ଏହା ଏକ ମାନଚିତ୍ର ଆକାରରେ କାଗଜକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୁଏ ଏବଂ ଶେଷରେ ଇଟା, ପଥର ଏବଂ କଂକ୍ରିଟ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ବିଶାଳ କୋଠା ଭାବରେ 'ପ୍ରକାଶିତ' ହୋଇଯାଏ।

ସେହିପରି, ବର୍ଷା ଋତୁର ଆଗମନ ସହିତ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଜନ୍ମୁଥିବା ଘାସ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପୃଥିବୀ ଭିତରେ ଏକ ସୁପ୍ତ, ଅପ୍ରକାଶିତ ରୂପରେ ବିଦ୍ୟମାନ ଥାଏ। ଏହା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ, ବରଂ ଦୃଶ୍ୟରୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଏ, ସଠିକ୍ ସମୟ ଆସିଲେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରେ।

ଆଉ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଉଦାହରଣ:
ଯେତେବେଳେ ଜଳ ବାଷ୍ପୀଭୂତ ହୁଏ ଏବଂ ବାୟୁ ସହିତ ମିଶିଯାଏ, ଏହା ଅଦୃଶ୍ୟ ,ଅପ୍ରକାଶିତ, ଅବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଯାଏ। ଜଳ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥା, ଏବଂ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅବସ୍ଥା ବାଷ୍ପ। ଯେତେବେଳେ ଏହା ଥଣ୍ଡା ହୁଏ, ସେହି ବାଷ୍ପ ପୁଣି ଜଳର ରୂପ ନେଇ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ। ପ୍ରକାଶରୁ ଅପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ଅପ୍ରକାଶରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଏହି ଚକ୍ର ଅବିରତ ଭାବରେ ଚାଲୁଥାଏ। ଯଦି ଜଳ ବାଷ୍ପୀଭୂତ ହୁଏ, ତେବେ ଆମେ କ'ଣ ବିଳାପ କରି କହିବୁ, "ଏହା ହଜିଗଲା?" ନା, କାରଣ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଏହା ବର୍ଷା ଭାବରେ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରକାଶିତ ହେବ।

ଆତ୍ମାର ଗଭୀରତାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି, ପ୍ରଭୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଜୀବନ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁର ଗଭୀର ରହସ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋକିତ କରାନ୍ତି:
ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ସମସ୍ତ ଜୀବ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଥିଲେ, ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ଅବ୍ୟକ୍ତରେ ମିଶିଯିବେ।"

ଯେତେବେଳେ ମୃତ୍ୟୁ ଆସେ, ସେତେବେଳେ ସେଇ ଦୃଶ୍ୟମାନ ବସ୍ତୁ, ପ୍ରାଣୀ କିମ୍ବା ଜୀବ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହରାଇ ପୁନର୍ବାର ସେହି ଅଦୃଶ୍ୟ ଉପାଦାନରେ ମିଶିଯାଏ। ଯେତେବେଳେ ମୂଳ ରୂପ ସମାନ ରହିଥାଏ, ତେବେ ଏହା ପାଇଁ କାହିଁକି ଦୁଃଖ କରିବା? ଆତ୍ମାର ସ୍ୱରୂପ ଏପରି; ଏହା ଜନ୍ମ ହୁଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ନଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ। ଏହି ପରମ ସତ୍ୟକୁ କେହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା କେହି ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିପାରିବେ ନାହିଁ।
ଶ୍ରୀଭଗବାନ କୁହନ୍ତି ଯେ ମଣିଷ ଏହି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱକୁ ଗଭୀର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଖେ।

2.29

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟବତ୍ପଶ୍ୟତି କଶ୍ଚିଦେନମ୍,
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟବଦ୍ୱଦତି ତଥୈବ ଚାନ୍ୟଃ।

ଆଶ୍ଚର୍ୟବଚ୍ଚୈନମନ୍ୟଃ(ଶ୍) ଶୃଣୋତି,
ଶୃତ୍ୱାପ୍ୟେନଂ(ୱ୍ଁ) ବେଦ ନ ଚୈବ କଶ୍ଚିତ୍ ॥2.29॥

କୌଣସି ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ ହିଁ ଏହି ଆତ୍ମାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରି ଦେଖନ୍ତି ଏବଂ ସେହିପରି ଅନ୍ୟ କେହି ମହାପୁରୁଷ ଏହାର ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି ତଥା ଅନ୍ୟ କେହି ଅଧିକାରୀ ପୁରୁଷ ଏହାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରି ଶୁଣନ୍ତି ଏବଂ କେହି କେହି ଶୁଣି ମଧ ଏହାକୁ ଜାଣିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବିବେଚନ-

ଏହି ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱର ଗଭୀରତା ଏବଂ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି, ପରମେଶ୍ୱର କହିଛନ୍ତି:

"ହେ ଅର୍ଜୁନ, ଏହା ସମଗ୍ର ଜଗତ ପାଇଁ ଏକ ମହାନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଥିବାରୁ, ଏହା ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧିର ବିଷୟ ନୁହେଁ। କେହି ଏହି ଆତ୍ମାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଦେଖନ୍ତି,

କେତେକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ଏହା ବିଷୟରେ କଥା ହୁଅନ୍ତି,

ଏବଂ କେତେକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଏହାକୁ ଶୁଣନ୍ତି।"

ଏହି ଜଗତରେ ଅନେକ ଲୋକ "ମୁଁ କିଏ?", କିମ୍ବା "ଏହି ଆତ୍ମା କ'ଣ?", ଏହି ବିଷୟର ଗଭୀରତା ଭିତରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ। ସେମାନେ କେବଳ ବାହ୍ୟ ଜଗତର ବସ୍ତୁ ମଧରେ ସୀମିତ ରୁହନ୍ତି। ଏହି ଦିଗରେ ଆକର୍ଷିତ କିଛି ଜିଜ୍ଞାସୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ ଏହି ନୀତି ବୁଝିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର,ଦୁର୍ବୋଧ।

ଏହି ଆତ୍ମା ନା ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ନା ଜଳେ, ନା ଶୁଖିଯାଏ, ନା ଓଦା ହୁଏ, ଏବଂ ଏହା ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ଏବଂ ଶାଶ୍ୱତ। ଆତ୍ମାକୁ କେବଳ ଶୁଣିବା କିମ୍ବା ପଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଜାଣିହେବ ନାହିଁ। ଶୁଣିବା ଦ୍ୱାରା ମଧ, ବହୁତ କମ୍ ଲୋକ ଏହାକୁ ବୁଝିପାରନ୍ତି। ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନ କେବଳ ସୂଚନା ନୁହେଁ, ବରଂ ଗଭୀର ଅନୁଭୂତିର ବିଷୟ। ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ଅନୁଭବ କରିନଥାଏ ଯେ, "ମୁଁ ଏହି ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଶରୀର ନୁହେଁ, ବରଂ ଅମର ଆତ୍ମା।" ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏନାହିଁ।

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଏହି **ଆତ୍ମ-ସାକ୍ଷାତ ପ୍ରାପ୍ତ କରନ୍ତି ସେମାନେ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ଭାବରେ ଦିବ୍ୟ କାବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି।** ପଞ୍ଚଭୂତ (ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଏବଂ ଆକାଶ) ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମଧରେ ପୃଥକ ଅନୁଭବ କରି ସେମାନେ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ କୁହନ୍ତି:

मनोबुद्धयहंकारचित्तानि नाहम् न च श्रोत्र जिह्वे न च घ्राण नेत्रे

न च व्योम भूमिर्न तेजौ न वायु: चिदानन्द रूप: शिवोऽहम् शिवोऽहम्

ଅର୍ଥାତ୍ -

- ମୁଁ ମନ ନୁହେଁ, ବୁଦ୍ଧି ନୁହେଁ, ଅହଂକାର ନୁହେଁ, ଚେତନା ନୁହେଁ।
- ମୁଁ କାନ ନୁହେଁ, ଜିହ୍ୱା ନୁହେଁ, ନାସିକା ନୁହେଁ, ଆଖି ନୁହେଁ।
- ମୁଁ ଆକାଶ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀ ନୁହେଁ, ଅଗ୍ନି ନୁହେଁ, ବାୟୁ ନୁହେଁ।
- ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧ ଚେତନା, ଅନାଦି, ଅନନ୍ତ ଶିବ।

ଯଦିଓ ଏହି ନୀତିକୁ ବୁଝିବା କଷ୍ଟକର, ପରମ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି, "ମାନବ ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା ହେଉଛି ଏହାକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା।"

ଏହା ଯୋଗର ସେଇ ପରାକାଷ୍ଠା, ଯେଉଁଠାରେ ସାଧକ ନିଜକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଚୈତନ୍ୟ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିତ କରନ୍ତି।

2.30

ଦେହୀ ନିତ୍ୟମବଧୋଽୟଂ(ନ୍), ଦେହେ ସର୍ବସ୍ୟ ଭାରତ
ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି, ନ ତ୍ୱଂ(ମ୍) ଶୋଚିତୁମର୍ହସି ॥30॥

ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ଏହି ଆତ୍ମା ସମସ୍ତଙ୍କ ଶରୀରରେ ସର୍ବଦା ଅବଧ । ତେଣୁ ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ଙ୍କ ପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ବି ପ୍ରାଣୀ ପାଇଁ ତୁମେ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ବିବେଚନ-

ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱର ସାର ବିଷୟରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ସମୟରେ, ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି,

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଏହି ଶରୀରରେ ବାସ କରୁଥିବା 'ଦେହୀ' (ଆତ୍ମା) ଅନନ୍ତ ଏବଂ ଏହାକୁ କେବେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ। ଯେପରି ଘରେ ରହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ 'ଗୃହସ୍ଥ' ବା 'ଗୃହୀ' କୁହାଯାଏ, ସେହିପରି ଏହି ନଶ୍ୱର ଶରୀରରେ ବାସ କରୁଥିବା ଚେତନାଶୀଳ ଉପାଦାନକୁ 'ଦେହୀ' କୁହାଯାଏ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ଦେହୀ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶରୀରରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ, ବରଂ ସମସ୍ତ ଜୀବ, ପ୍ରାଣୀ, ମଣିଷ ଏବଂ ଏପରିକି ବସ୍ତୁରେ ସମାନ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥିତ। ସମସ୍ତଙ୍କ ଶରୀରରେ ବାସ କରୁଥିବା ଏହି ଆତ୍ମା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବିନାଶୀ (ଯାହାକୁ କେହି ହତ୍ୟା କରିପାରିବେ ନାହିଁ)।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ବୀର ସାଭରକରଙ୍କ ଭାଷାରେ:

"अनादि मी अनंत मी, अवध्य मी भला मारिल रिपु जगतिं असा कवण जन्मला ॥"

"ମୁଁ ଅନନ୍ତ, ଅସୀମ ଏବଂ ଅବିନାଶୀ; ମୋତେ କେହି ମାରି ପାରିବେ ନାହିଁ।"

ବୀର ସାଭରକରଙ୍କର ଏହି ପଂକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ୟ ଘୋଷଣା କରନ୍ତି :-

"ମୁଁ ଅନନ୍ତ, ଅସୀମ ଏବଂ ଅବିନାଶୀ; ମୋତେ କେହି ମାରି ପାରିବେ ନାହିଁ। ଯଦିଓ ମୋର ଏହି ନଶ୍ୱର ଶରୀରର ବଳିଦାନ, ମୋ ମାତୃଭୂମିକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କରି ଦିଆଯାଏ, ତଥାପି ମୁଁ ଭାରତ ମାତାଙ୍କୁ ଦାସତ୍ୱର କବଳରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଜନ୍ମ ନେବି।"

ଏହି ଅନୁଭବ ହେଉଛି ଜୀବନର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମନ୍ତ୍ର।

ପ୍ରଭୁ ଆହୁରି ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି: "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯେହେତୁ ଏହି ଶରୀର ଅନନ୍ତ ଏବଂ ଅବିନାଶୀ, ତୁମେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ, ପଶୁ କିମ୍ବା ମଣିଷ ପାଇଁ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ। ଏହି ଜଗତରେ, ଲୋକମାନେ ଏକ ସାମାନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ହରାଇବା ପାଇଁ ମଧ କାନ୍ଦିଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯାହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ତାହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ। ମୃତ୍ୟୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ, ତେଣୁ ଦୁଃଖରେ ବୁଡ଼ି ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ, କିନ୍ତୁ ସେହି ଦୁଃଖରେ ନିଜକୁ ଭୁଲିଯିବା କିମ୍ବା କେବଳ ଲୁହ ଢାଳିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଚିତ।"

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପ୍ରଭୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ତିନୋଟି ଉପାୟ ବୁଝାଇଛନ୍ତି:

- ଆତ୍ମା ନିରନ୍ତର ଜନ୍ମ ହୁଏ ଏବଂ ମରେ, ଏଥିପାଇଁ ଦୁଃଖକରିବା ବ୍ୟର୍ଥ।
- ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତରୁ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବାର ଏକ ଚକ୍ର ଏବଂ ତାପରେ ପୁନର୍ବାର ଅବ୍ୟକ୍ତ ହୁଏ; ଏଥିରେ ଦୁଃଖର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ।
- ଆତ୍ମା ଅନନ୍ତ ଅମର, ତେଣୁ, ଦୁଃଖ ହେଉଛି ଅଜ୍ଞତା।

ଏହି ଦାର୍ଶନିକ ଗଭୀର ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ଅବଲୋକନ କରାଇବା ପରେ, ପ୍ରଭୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟବହାରିକ ପଦ୍ଧତିକୁ ବୁଝାଉଛନ୍ତି। ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କୁହନ୍ତି ଯେ ଯଦିଓ ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ କିଛି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ପୃଥକ ରଖାଯାଏ, ତଥାପି ସେ ସ୍ୱ ଧର୍ମକୁ ଦେଖିବା ଉଚିତ। ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ କ୍ଷତ୍ରିୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ? ନିଜ ଧର୍ମକୁ ଚିହ୍ନିବା ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ହେଉଛି ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ପରୀକ୍ଷା।

ବର୍ତ୍ତମାନ, ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଧର୍ମ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟତା ବିଷୟରେ ପ୍ରବୋଧିତ କରୁଛନ୍ତି।

2.31

ସ୍ୱଧର୍ମମପି ଚାବେକ୍ଷ୍ୟ , ନ ବିକମ୍ପିତୁମର୍ହସି
ଧର୍ମ୍ୟାଦ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧାଚ୍ଛ୍ରେୟୋଽନ୍ୟତ୍, କ୍ଷତ୍ରିୟସ୍ୟ ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥31॥

ପୁଣି ନିଜର ଧର୍ମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବି ତୁମେ ଭୟ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ; କାରଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ନିମନ୍ତେ ଧର୍ମ ଯୁଦ୍ଧ ଠାରୁ ବଳି କଲ୍ୟାଣକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ବିବେଚନ-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱର ଗୁଢ଼ତା ବୋଧ କରାଇବା ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟାବହାରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସ୍ମରଣ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି - "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମେ ନିଜ 'ସ୍ୱଧର୍ମ'କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ।"

ସ୍ୱଧର୍ମର ଅର୍ଥ ହେଉଛି - ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ।

ଯେପରିକି ଜଣେ ମାଆଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମାତୃଧର୍ମ, ପିତାଙ୍କର ପିତୃଧର୍ମ, ଛାତ୍ରର ଛାତ୍ରଧର୍ମ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରତି ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ରାଷ୍ଟ୍ରଧର୍ମ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି-

"ଏହି ସମୟରେ ତୁମେ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଉଚିତ। ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ନିଜ ସ୍ୱଧର୍ମକୁ ଦେଖିବ, ସେତେବେଳେ ତୁମକୁ ଭୟଭୀତ କିମ୍ବା ବିଚଳିତ ହେବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବ ନାହିଁ। ତୁମେ ଜଣେ ଯୋଦ୍ଧା, ଜଣେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଏବଂ ସମ୍ମୁଖରେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବାକୁ ଯାଉଛି; ତେଣୁ ଏହି ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ହିଁ ତୁମର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ।"

ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନରେ କେବେବି ବିଚଳିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଚିନ୍ତା କର -

- ଯଦି କୌଣସି ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଆତଙ୍କବାଦୀଙ୍କୁ ଫାସି ଦେବା ସମୟରେ କହେ ଯେ, 'ମୁଁ ହତ୍ୟା କରିପାରିବି ନାହିଁ', ତେବେ ସେ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ବିମୁଖ ବୋଲି ବୁଝାଯିବ। ତାହାର ଦାୟିତ୍ୱ ହିଁ ତାହାର ଧର୍ମ।
- ଯଦି କୌଣସି ଚିକିତ୍ସକ ଶଲ୍ୟଚିକିତ୍ସା (ସର୍ଜରୀ) କରୁଥିବା ସମୟରେ ରକ୍ତ ଦେଖି ଭୟଭୀତ ହୋଇ କହେ ଯେ, 'ମୁଁ ଉପକରଣ ଚଲାଇପାରିବି ନାହିଁ', ତେବେ ସେ ରୋଗୀଙ୍କୁ କିପରି ରକ୍ଷା କରିବ? ରୋଗୀଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଶଲ୍ୟଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ହେବ।
- ସେହିପରି ସୀମାରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ସୈନିକ ଯଦି ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ଆସୁଥିବା ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ର ଉଠାଇବ ନାହିଁ, ତେବେ ସେ ନିଜ ରାଷ୍ଟ୍ରଧର୍ମ ପାଳନ କରୁନାହିଁ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଛନ୍ତି ଯେ, ଜଣେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପାଇଁ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧଠାରୁ ଅଧିକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ପଥ ଆଉ କିଛି ହୋଇପାରେ ନାହିଁ।

ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସେହି ଯୁଦ୍ଧ, ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୂପେ ଅନାୟାସରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଏହି ସୁଯୋଗର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରି କହୁଛନ୍ତି-

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ସମାଜର ସମସ୍ତ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କୁ ଏପରି ସୁଅବସର ମିଳେ ନାହିଁ; ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ବିନା ହିଁ ନିଜ ଆୟୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଅବସରଗ୍ରହଣ କରିଦିଅନ୍ତି। ଜୀବନରେ ନିଜ ସ୍ୱଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପୂରଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିବା ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା। ସେହିପାଇଁ ଏହି ମଙ୍ଗଳମୟ ସୁଯୋଗକୁ ଦେଖି ତୁମେ କିଛିମାତ୍ର ଭୟଭୀତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; ବରଂ ଏହାକୁ ଏକ ଈଶ୍ୱରୀୟ ବରଦାନ ବୋଲି ମାନି ସହର୍ଷରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ।"

2.32

ଯଦୃଚ୍ଛୟା ଚୋପପନ୍ନଂ(ମ୍), ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରମପାବୃତମ୍
ସୁଖିନଃ କ୍ଷତ୍ରିୟାଃ(ଫ୍) ପାର୍ଥ, ଲଭନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧମୀଦୃଶମ୍ ॥32॥

ହେ ପାର୍ଥ ! ସ୍ୱତଃ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏବଂ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରରୂପକ ଏହିପରି ଯୁଦ୍ଧ ଭାଗ୍ୟବାନ କ୍ଷତ୍ରିୟ ମାନେ ହିଁ ଲାଭ କରନ୍ତି ।

ବିବେଚନ-

ଏଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ '**ଯଦୃଚ୍ଛୟା**' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି - **ନିଜେ ନିଜେ, ସ୍ୱତଃ, କୌଣସି ପ୍ରୟାସ ବିନା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା।** ଯେପରି ଆମେ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯାଉଥିବାବେଳେ ସେଠାର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ (Automatic) ଥାଏ, ତେଣୁ ଆମେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସ୍ୱତଃ ଖୋଲିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ବାହାରି ଆସିବା ପରେ ସ୍ୱତଃ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଆନ୍ତି; ଠିକ୍ ସେହିପରି ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି -"ହେ ପାର୍ଥ! ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ସୁଯୋଗ ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ୱତଃ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି। ଏହି ସୁଯୋଗ ସାକ୍ଷାତ୍ ସ୍ୱର୍ଗର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯିବା ସମାନ, ଯାହା ତୁମ ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରୟାସ ବିନା ଖୋଲିଯାଇଛି। କୁହ, ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତି କିଏ ଚାହେଁ ନାହିଁ? ଏପରି ସୁଅବସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମିଳେ ନାହିଁ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଆହୁରି କହୁଛନ୍ତି-

"ହେ ପାର୍ଥ! ସେହି କ୍ଷତ୍ରିୟମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ, ପରମ ସୁଖୀ ଓ ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ପାଇଁ ଏପରି ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧର ସୁଯୋଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ।"

ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ମରଣୀୟ। ବକ୍ତାଙ୍କର ଜଣେ ମିତ୍ର ସେନାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲେ। ସେ ସମୟରେ ଦେଶରେ ଶାନ୍ତିର ସମୟ ଚାଲିଥିଲା। ସେ ଥରେ ନିଜ ହୃଦୟର ଅଭିଳାଷା ବ୍ୟକ୍ତ କରି କହିଥିଲେ-"ମିତ୍ର! ମୋ ଜୀବନର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ଅଛି ଯେ, ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାର ଗୋଟିଏ ସୁଯୋଗ ମିଳୁ। ମୁଁ ଏତେ ସାମରିକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନେଇଛି, ତେଣୁ କମ୍ ସେ କମ୍ ଥରେ ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିବା ଉଚିତ।"

ଜଣେ ସଚ୍ଚା କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କର ଏହିପରି ଅଭିଳାଷା ଥାଏ ଯେ, ସେ ନିଜ ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଉ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଏହି କଥାହିଁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ତୁମ ପାଇଁ ଖୋଲା ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ସମାନ। ଏହି ସୁଯୋଗର ମହିମା କ'ଣ, ତାହା ଶ୍ରୀଭଗବାନ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ଳୋକମାନଙ୍କରେ ବିସ୍ତାରରେ କହିବେ।

2.33

ଅଥ ଚେତ୍ତ୍ୱମିମଂ(ନ୍) ଧର୍ମ୍ୟଂ(ମ୍), ସଙ୍ଗ୍ରାମଂ(ନ୍) ନ କରିଷ୍ୟସି
ତତଃ(ସ୍) ସ୍ୱଧର୍ମଂ(ଙ୍) କୀର୍ତିଂ(ଞ୍) ଚ, ହିତ୍ୱା ପାପମବାପ୍ସ୍ୟସି ॥33॥

କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ଏହି ଧର୍ମମୟ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରିବ, ତେବେ ସ୍ୱଧର୍ମ ଓ ସୁଯଶ ହରାଇ ପାପଭାଗୀ ହେବ ।

ବିବେଚନ-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—
"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିନ୍ତା କରିବାର ସମୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ଯୁଦ୍ଧରୂପୀ ଧର୍ମ ପାଳନ କରିବାର ସମୟ। ଏପରି ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଅବସରରେ ଯଦି ତୁମେ ଏହି ଧର୍ମସମ୍ମତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପଛକୁ ହଟିବ, ତେବେ ନିଜ ସ୍ୱଧର୍ମ ଓ ସ୍ୱକର୍ତ୍ତବ୍ୟର ନାଶ କରିଦେବ। ସ୍ମରଣରେ ରଖ— କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନର ଏପରି ସୁଯୋଗ ପୁନଃପୁନଃ ମିଳେ ନାହିଁ; ଏହା ତୁମର ପୁଣ୍ୟର ଫଳ ଯେ ତୁମେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧର ସମ୍ମୁଖରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଛ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ବିମୁଖତାର ଦୁଷ୍ପରିଣାମ ଉପରେ ଆଲୋକ ପାତ କରି କହୁଛନ୍ତି—
"ଯଦି ତୁମେ ଏହି ସୁଅବସରକୁ ହରାଇଦେବ, ତେବେ ସ୍ୱଧର୍ମରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହେବ ଏବଂ ମହାପାପର ଭାଗୀ ହେବ। ଏହି ପାପ କାହାର ହେବ? ଏହା ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ପାଳନ ନ କରିବାର ପାପ, ଯାହା ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା।"

ଜୀବନ ପଥରେ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଯେ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଆସେ, ତାହାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦେବାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପାପ। ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକର୍ମରୁ ମୁହଁ

ଘୁଞ୍ଚାଇବା, ତାହା ପାଖରୁ ପଳାଇବା କିମ୍ବା ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମହାପାପ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି। ବୀରତା ଓ ଯଶର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ସଚେତନ କରାଉଛନ୍ତି—

"କେବଳ ଏତିକି ନୁହେଁ, ଏପରି କରିଲେ ତୁମର ଅକ୍ଷୟ କୀର୍ତ୍ତିର ମଧ ନାଶ ହୋଇଯିବ। ସମଗ୍ର ସଂସାର ତୁମକୁ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧା ଭାବରେ ଜାଣେ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ଏଠାରୁ ପଛକୁ ହଟିଯାଅ, ତେବେ ତୁମର ସେହି ସମସ୍ତ କୀର୍ତ୍ତି ଏକ କ୍ଷଣରେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ। ଲୋକେ କହିବେ— 'ଦେଖ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ ଆସିଲା ବେଳେ ସେ ସବୁକିଛି ଛାଡ଼ି ପଳାଇଗଲେ।"

ଯେପରି ଆମ ସୈନିକମାନେ ଅଛନ୍ତି — ସେମାନେ କେତେ ଭୟଙ୍କର ଶୀତ ହେଉନାହିଁ ନା କାହିଁକି, ତାପମାତ୍ରା ଶୂନ୍ୟରୁ ମଧ ତିରିଶ ଡିଗ୍ରୀ ତଳକୁ ଯାଇଥାଉ, ବରଫରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହିବାରୁ ପାଦ ପଥର ପରି ଜଡ଼ ହୋଇଯାଉ, ତଥାପି ସେମାନେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ କେବେ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି ନାହିଁ। ଏହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ଯଦି କୌଣସି ସୈନିକ ନିଜ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ, ତେବେ ତାହାର ଭୟଙ୍କର ଅପକୀର୍ତ୍ତି ହେବ ଏବଂ ତାହାର ନାମ କଳଙ୍କିତ ହୋଇଯିବ।"

ସନ୍ତ ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱର ମହାରାଜ କହୁଛନ୍ତି—

असती कीर्ति जाईल, जग अभिशापु देईल।

आणि गिंवसित पावतील, महादोष ॥ १९८ ॥

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯଦି ତୁମେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ନାହିଁ, ତେବେ କେବଳ ନିଜ କୀର୍ତ୍ତିକୁ ହରାଇବ, ତା ନୁହେଁ ବରଂ ସମଗ୍ର ସଂସାର ତୁମକୁ ଧିକ୍କାର କରିବ। ତୁମର ଯେଉଁ ମାନ-ସମ୍ମାନ ଅଛି, ତାହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ତୁମ ଉପରେ ଭୟଙ୍କର ପାପ ଆସି ଲାଗିବ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହୁଛନ୍ତି— "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର ଯେଉଁ କୀର୍ତ୍ତି ଅଛି ଯେ 'ଅର୍ଜୁନ ଜଣେ ମହାନ ଯୋଦ୍ଧା', ସେହି କୀର୍ତ୍ତି ତ ନଷ୍ଟ ହେବା ନିଶ୍ଚିତ; ତାହା ସହ ସମସ୍ତ ଜଗତ ତୁମକୁ ଧିକ୍କାର କରିବ ଏବଂ ତୁମ ଉପରେ ଅଭିଶାପର ବର୍ଷା କରିବ। ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୋଷ ତୁମକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ତୁମ ପଛରେ ଆସିବେ ଏବଂ କହିବେ— 'ଦେଖ, ଏହି ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ ନିଜ ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଦେଲା।' - ସେଥିପାଇଁ ହେ ଅର୍ଜୁନ! ମୋହକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନିଜ ଧର୍ମରେ ଅବସ୍ଥିତ ହୁଅ।"

2.34

ଅକୀର୍ତିଂ(ଞ୍) ଚାପି ଭୂତାନି, କଥୟିଷ୍ୟନ୍ତି ତେଽବ୍ୟୟାମ୍
ସମ୍ଭାବିତସ୍ୟ ଚାକୀର୍ତିଃ(ର୍), ମରଣାଦତିରିଚ୍ୟତେ ॥34॥

ତଥା ସମସ୍ତେ ଦୀର୍ଘକାଳ ସ୍ଥାୟୀ ତୁମର ଅପକୀର୍ତ୍ତୀ ବି ଆଲୋଚନା କରିବେ ଏବଂ ସମ୍ମାନନୀୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅପକୀର୍ତ୍ତି ହେଉଛି ମରଣରୁ ବଳି ଦୁଃଖଦାୟକ ।

ବିବେଚନ:-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—

"ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯଦି ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଏଠାରୁ ପଳାୟନ କର, ତେବେ କେବଳ ନିଜ ସ୍ୱଧର୍ମରୁ ହିଁ ବିଚ୍ୟୁତ ହେବନାହିଁ,

ବରଂ '**ଅକୀର୍ତିଂ ଚାପି ଭୂତାନି କଥୟିଷ୍ୟନ୍ତି ତେଽବ୍ୟୟାମ୍'** — ସମଗ୍ର ସଂସାରର ଲୋକେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ତୁମର ଅପକୀର୍ତିର ଗାନ କରିବେ।

ସେମାନେ ତୁମକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବେ, ନିନ୍ଦା କରିବେ ଏବଂ ତୁମ ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଟୁ ବଚନ କହିବେ। ସେମାନେ କହିବେ— ସେ କିପରି ଯୋଦ୍ଧା ଅର୍ଜୁନ ଥିଲେ, ଯିଏ ରଣଭୂମିର ସଙ୍କଟ ଦେଖି ପଳାଇଗଲେ! ଯଦି ତୁମେ ଆଜି ପିଠି ଦେଖାଇ ଚାଲିଯାଅ, ତେବେ ଇତିହାସ ସଦା ପାଇଁ ତୁମକୁ ଏକ 'କାପୁରୁଷ ଯୋଦ୍ଧା' ଭାବରେ ଅଙ୍କିତ କରିଦେବ। ତୁମର ଏହି ଅବିନାଶୀ ଅପକୀର୍ତି ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଭଳି ରହିବ ଏବଂ ଲୋକେ ସଦା ତୁମ ବିଷୟରେ ଖରାପ କହିବେ।"

ଆଜି ପାଞ୍ଚ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ପରେ ମଧ ଆମେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସ୍ମରଣ କରୁଛୁ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜରେ ସମ୍ମାନିତ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ଯାହାକୁ ଲୋକେ ସମ୍ମାନର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅପକୀର୍ତ୍ତୀ ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ମଧ ଅଧିକ କଷ୍ଟଦାୟକ। ଯଦି କେହି ସତ୍ୟ ସଜ୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତି ହୁଅନ୍ତି, ସେ ଶରୀରର ମୃତ୍ୟୁକୁ ହସିହସି ସହନ କରିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିଜ ଅପକିର୍ତ୍ତୀ କିମ୍ବା ଚରିତ୍ର ଉପରେ ଲାଗିଥିବା କଳଙ୍କକୁ ସହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ। ଜଣେ ନିଷ୍ଠାବାନ ପୁରୁଷଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଲାଗିଥିବା କୌଣସି ଦୋଷ କିମ୍ବା ଆକ୍ଷେପ ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ମଧ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ବେଦନା ଦେଇଥାଏ। ସେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲାଗେ— "ହେ ଧରିତ୍ରୀ ମାଆ! ତୁ ଫାଟିଯା ଏବଂ ମୋତେ ନିଜ ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ନେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏହି ଅପମାନ ଆଉ ଶୁଣିବି ନାହିଁ।" ସଜ୍ଜନ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ନିନ୍ଦା ସହନ କରିପାରେ ନାହିଁ।

ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅଛି-

ଯେତେବେଳେ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାର ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇଥିଲେ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଥିଲେ—

"ହେ ଧର୍ମରାଜ! ତୁମେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଅପଶବ୍ଦ କୁହ, ନିଜ ବିଷୟରେ ଖରାପ କୁହ; କାରଣ ନିଜ ବିଷୟରେ ଖରାପ ଶୁଣିବା ମୃତ୍ୟୁ ସମାନ କଷ୍ଟଦାୟକ ହୋଇଥାଏ।"

ଶେଷରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହୁଛନ୍ତି—

"ଅତଏବ ହେ ଅର୍ଜୁନ! ଯଦି ତୁମେ ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ମଧ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ଏହି ଅପକୀର୍ତ୍ତୀରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ତେବେ କାପୁରୁଷତାକୁ ତ୍ୟାଗ କର। ଯଦି ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧରୁ ପଳାୟନ କରିବ, ତେବେ ଲୋକେ ଏହାହିଁ ଭାବିବେ ଯେ ତୁମେ ଭୟର କାରଣରୁ ରଣଭୂମିରୁ ବିମୁଖ ହୋଇଗଲ।"

2.35

ଭୟାଦ୍ରଣାଦୁପରତଂ(ମ୍), ମଂସ୍ୟନ୍ତେ ତ୍ୱାଂ(ମ୍) ମହାରଥାଃ
ଯେଷାଂ(ଞ୍ଚ) ଚ ତ୍ୱଂ(ମ୍) ବହୁମତୋ, ଭୂତ୍ୱା ଯାସ୍ୟସି ଲାଘବମ୍॥35॥

ଏବଂ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତୁମେ ବିଶେଷରୂପେ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇସାରିଛ, ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ହୀନ ହୋଇଯିବ; ସେହି ମହାରଥୀମାନେ ମନେ କରିବେ ଯେ, ତୁମେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ ରୁ ଓହରି ଗଲ ।

ବିବେଚନ-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି— "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମେ ଯେଉଁ କରୁଣା ଓ ମମତାର ବଶୀଭୂତ ହୋଇ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରୁ ବିରତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ଏହି ସଂସାର ଏବଂ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ମହାରଥୀମାନେ ତାହାକୁ ତୁମର ଉଦାରତା ବୋଲି ମାନିବେ ନାହିଁ। ସମସ୍ତ ମହାରଥୀ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ତୁମ ପ୍ରତି ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧାର ସମ୍ମାନ ଥିଲା, ସେମାନେ ଏହିଭଳି ଭାବିବେ ଯେ, ଅର୍ଜୁନ ଭୟର କାରଣରୁ ଏହି ରଣଭୂମିରୁ ପଳାଇଗଲା।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ପୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଲୋକନିନ୍ଦା ଓ ସମ୍ମାନହାନି ବିଷୟରେ ବୋଧ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—
"ଯେଉଁ ମହାରଥୀମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତୁମେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ପରମ ପରାକ୍ରମୀ ଏବଂ ସମ୍ମାନିତ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲ, ସେହିମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏବେ ତୁମେ 'ଲାଘବମ୍' ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଷୁଦ୍ରତାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ। ସେମାନେ ତୁମର ବୀରତା ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇ କହିବେ— ଦେଖ, ଇଏ କେମିତି ଯୋଦ୍ଧା, ଯେ ରଣଭୂମିର ସଙ୍କଟକୁ ଭୟ କରି ପଳାଇଗଲା!

ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମେ ଯେ କରୁଣା ଓ ମମତାର ବଶୀଭୂତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧରୁ ବିରତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛ, ସଂସାର ତୁମର ଏହି ତ୍ୟାଗକୁ କରୁଣା ବୋଲି ନୁହେଁ, ବରଂ 'କାୟରତା' ବୋଲି କହିବ। ତୁମ ମନରେ ସ୍ୱଜନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କରୁଣା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଇପାରେ, ତୁମେ ଏହିଭଳି ଚିନ୍ତା କରୁଥାଇପାର ଯେ ତୁମ ହାତରେ ସେମାନଙ୍କ ହତ୍ୟା ନ ହେଉ, କିନ୍ତୁ ଏହି ସଂସାର ତୁମର ଏହି ତ୍ୟାଗକୁ କରୁଣା ନୁହେଁ, କାୟରତାର ନାମ ଦେବ। ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତ ମହାରଥୀ ଏହାହିଁ ଭାବିବେ ଯେ ତୁମେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ରଣକ୍ଷେତ୍ର ଛାଡୁଛ। ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତୁମେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ ମାନ୍ୟ ଓ ଆଦରଣୀୟ ଥିଲ, ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏବେ ତୁମେ ଜଣେ ତୁଚ୍ଛ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଯିବ ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ରତା (ଲାଘବମ୍) କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ। ସେମାନେ କହିବେ— ଦେଖ, ଏ କେମିତି ଯୋଦ୍ଧା, ଯେ ରଣଭୂମିର ସଙ୍କଟକୁ ଭୟ କରି ପଳାଇଗଲା!"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ପୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସାମାଜିକ ଛବି ବିଷୟରେ ବୋଧ କରାଇ କହୁଛନ୍ତି—

"ସମଗ୍ର ସମାଜରେ ତୁମର ଏହିପରି ଛବି ଗଢ଼ିଉଠିବ। ତୁମ ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଚିତ ଏବଂ କଟୁ କଥା କୁହାଯିବ। ତୁମେ ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ଓ ଗରିମାକୁ ହରାଇ ସମଗ୍ର ଜଗତର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉପହାସର ପାତ୍ର ହୋଇଯିବ। ତେଣୁ ଏହି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ମୋହକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ନିଜ ଧର୍ମର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅ।"

2.36

ଅବାଚ୍ୟବାଦାଂଶ୍ଚ ବହୂନ୍, ବଦିଷ୍ୟନ୍ତି ତବାହିତାଃ
ନିନ୍ଦନ୍ତସ୍ତବ ସାମର୍ଥ୍ୟଂ(ନ୍), ତତୋ ଦୁଃଖତରଂ(ନ୍) ନୁ କିମ୍ ॥36॥

ତୁମର ଶତ୍ରୁ ମାନେ ତୁମ ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦା କରି କରି ତୁମକୁ ବହୁ ଅକଥ୍ୟ ବଚନ ମଧ୍ୟ କହିବେ । ତା' ଠାରୁ ବଳି ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରେ !

ବିବେଚନ-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆଗକୁ ଆସୁଥିବା ସଙ୍କଟ ବିଷୟରେ ସଚେତନ କରାଇ କହିଛନ୍ତି –

ହେ ଅର୍ଜୁନ! ତୁମର ଶତ୍ରୁ ତୁମ ବିଷୟରେ ଅବାଚ୍ୟ ବା ଅସଭ୍ୟ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର କରିବେ। ଅବାଂଛିତ ଶବ୍ଦ ଏପରି ଶବ୍ଦ ଅଟେ, ଯାହା କାହାକୁ କଥାରେ କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ଯାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭଦ୍ର ଏବଂ ଅସୁନ୍ଦର କଥା ଅଟେ। ଯେଉଁମାନେ ଆମକୁ ସାମାନ୍ୟ ଅଭଦ୍ର ଭାଷା କହନ୍ତି ତାକୁ ଆମେ ଅପଶବ୍ଦ କହିଥାଉ। ଜଣେ ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାଙ୍କ ପାଖରେ ଏପରି ଉଚ୍ଚାରଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ, ତୁମର ଏହି ଶତ୍ରୁମାନେ ତୁମ ପ୍ରତି ଏପରି ଅସଭ୍ୟ ଏବଂ ଗାଲିଗୁଲଜ କରୁଥିବା ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବେ। ସେମାନେ ତୁମର ସମ୍ମାନକୁ ଆଘାତ ପହୁଞ୍ଚାଇ କହିବେ ଯେ ଦେଖ,ଏହି ଅର୍ଜୁନ ହେଉଛନ୍ତି ଭୟାଳୁ ଏବଂ କାପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି, ସେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମି ତ୍ୟାଗକରି ପଳେଇଗଲେ।"

ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧା ବିଷୟରେ ଯେବେ ଜଣେ ଏପରି କଷ୍ଟ କଥା କୁହେ, ତାହା ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦାୟକ ଅଟେ। ଲୋକମାନେ ନିଜର ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ କହିବେ। ସେମାନେ କହିବେ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଏଠାରୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ। ସେମାନେ ତୁମକୁ ଡରକୁଳା କହିବେ ଏବଂ ଜଣାନାହିଁ କେତେ ଭୟଙ୍କର ଗାଳିଗୁଲଜ କରିବେ।

ତୁମର ଯେ ଶତ୍ରୁ ଅଟେ, ସିଏ ତୁମର ଭଲ ଚାହେଁ ନାହିଁ, ସେ ତୁମର ସାମର୍ଥ୍ୟର ନିନ୍ଦା କରିବ। ସେ ତୁମର ପୁରୁଷ ପଣିଆ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇବ କି ଏହା କିପରି ଯୋଗ୍ୟତା ଅଟେ? ସେତ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲେ, ଯିଏ ଯୁଦ୍ଧ ଅଧାରୁ ପଳାୟନ କରିଥିଲେ।"

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରି କହିଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେ ସଚେତନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଅଟେ - "ହେ ଅର୍ଜୁନ! ବିଚାର କରି କୁହ, ତୁମ ପାଇଁ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଏବଂ ଦୁଃଖକର ବିଷୟ କଣ ହୋଇପାରେ? "

ସଂସାରରେ ତିନି ପ୍ରକାରର କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ ହୁଏ – **ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖତର, ଦୁଃଖତମ।** କିଛି ସଜ୍ଜନ ଏବଂ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ନିଜର ସାମର୍ଥ୍ୟର ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବା ଏବଂ ନିଜର ଅପମାନର ଅପଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ବଳି କଷ୍ଟକର ଅଟେ। ମୃତ୍ୟୁର ପୀଡ଼ା ଥରେ ସହି ହୋଇଯିବ, କିନ୍ତୁ ଏହିପରି ଅପଶବ୍ଦ କେବେହେଲେ ସହିହେବ ନାହିଁ।

ତେଣୁ ଭଗବାନ କହନ୍ତି - "ଏହି ଅପମାନ ଠାରୁ ଜୀବନରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ହୋଇପାରେ? ନିଜର ନିନ୍ଦା ଶୁଣିବାଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟ କଥା ଏହି ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ। ତେଣୁ ମନରୁ ଏହି ସମସ୍ତ ଶଙ୍କା ଗୁଡ଼ିକୁ ତ୍ୟାଗକରି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଯାଅ।"

2.37

ହତୋ ବା ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟସି ସ୍ୱର୍ଗଂ(ଙ୍), ଜିତ୍ୱା ବା ଭୋକ୍ଷ୍ୟସେ ମହୀମ୍
ତସ୍ମାଦୁତ୍ତିଷ୍ଠ କୌନ୍ତେୟ, ଯୁଦ୍ଧାୟ କୃତନିଶ୍ଚୟଃ ॥37॥

ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ ରେ ନିହତ ହେଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇବ; ନଚେତ୍ ଯୁଦ୍ଧ ରେ ଜୟୀ ହେଲେ ଭୂମଣ୍ଡଳ ର ରାଜ୍ୟ ଭୋଗ କରିବ । ତେଣୁ ହେ ଅର୍ଜୁନ ! ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଯାଅ ।

ବିବେଚନ-

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରି କହିଛନ୍ତି;

କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଧର୍ମର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ିକୁ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧର ପରିଣାମର ମହତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ନିରୁପଣ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି।

ଏହି ଶ୍ଳୋକରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଏଭଳି ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଯେ ଯାହା କି, ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଭାଷାରେ "ଜିତିଲେ ତୁମର ହାରିଲେ ମଧ୍ୟ ତୁମର" କୁହାଯାଏ (चित भी तुम्हारी और पट भी तुम्हारी, Win -win situation)।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି -'

'ହତଃ ବା ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟସି ସ୍ୱର୍ଗମ୍" ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ଏହି ଧର୍ମ ଯୁଦ୍ଧରେ ତୁମେ ଶତ୍ରୁ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହୋଇଯିବ, ତୁମକୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ। ଏକ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପାଇଁ ଏହାଠାରୁ ବଳି ସୌଭାଗ୍ୟ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ଯେ ସେ ନିଜେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବାକୁ ଯାଇ ରଣଭୂମିରେ ନିଜର ବଳିଦାନ ଦେଇଛନ୍ତି? ଯେଉଁ ମଣିଷ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ। ଦୃଢ଼ ରହି ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗର ଦ୍ୱାର ସବୁବେଳେ ଖୋଲା ରହିଛି।

ଏହା ସହିତ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିଛନ୍ତି ଯେ -

"ଜିତ୍ୱା ୱା ଭୋକ୍ଷସେ ମହୀମ୍" ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ତୁମେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ବିଜୟୀ ହେବ, ତେବେ ତୁମେ ଏହି ବିସ୍ତୃତ ପୃଥିବୀରେ ନିଷ୍କଣ୍ଟକ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ ଏବଂ ତୁମେ ସବୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଓ ସୁଖ ଉପଭୋଗ କରିପାରିବ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏଠାରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଲାଭ କେବଳ ତୁମର ହିଁ ହେବ। ବୀରଗତି ପ୍ରାପ୍ତ ନଚେତ୍ ବିଜୟ ହାସଲ, ଯାହା ବି ହେବ, ତୁମକୁ ଯଶକୀର୍ତ୍ତି ଏବଂ କଲ୍ୟାଣ ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ।

ଏହି କାରଣରୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଛନ୍ତି -**"ତସ୍ମାଦୁତିଷ୍ଠ କୌନ୍ତେୟ ଯୁଧାୟ କୃତନିଶ୍ଚୟଃ :"**

ଅର୍ଥାତ୍ ହେ କୁନ୍ତୀପୁତ୍ର! ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାର ଦୃଢ଼ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ଉଠି ଠିଆ ହୁଅ।

ବାସ୍ତବରେ ଏକ କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଯେବେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବାହାରୁଥାଏ, ତାହା ସାମ୍ନାରେ କେବଳ ଦୁଇଟି ରାସ୍ତା ଦେଖାଯାଏ, ବିଜୟର ରାସ୍ତା ନଚେତ୍ ବୀରଗତି ବା ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା।

ଏହିପରି ଭାବରେ କ୍ଷତ୍ରୀୟର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଏହା କହି ବିଦାୟ ଦିଏ ଯେ ବିଜୟୀ ହୋଇ ଫେରିବ ନହେଲେ ବୀରଗତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିବ। କ୍ଷତ୍ରୀୟ ଧର୍ମରେ ପଳାୟନର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଏଠାରେ ପରାଜିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ଏବଂ ବିଜୟୀ ହୋଇ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ରାଜପଦ ଜିତିବ।

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଏଠାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଉଠିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲେ। ତାଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଆଶଙ୍କା ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥାଏ।

ଏଠାରେ ଆମ୍ଭର ମଣିଷ ଜାତି ପାଇଁ ଅଜର୍ଜୁନଙ୍କର ଏକ ମହାନ୍ ଉପକାର ଦେଖାଯାଏ, କାହିଁକି ନା ଯଦି ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କର ଏତିକି କଥା ଶୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଆମକୁ ଏହି ଅମୂଲ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇନଥାନ୍ତା, ଯାହା ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦଗୀତା ଭାବରେ ଆଜି ଆମ ପାଖରେ ଅଛି।

ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ୱନ୍ଦକୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖିଥିଲେ, ଯାହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଯୋଡ଼ା ହେଉଥିବା ପ୍ରତ୍ଯେକ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ଆମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇପାରିଛି।

ଏହି ଶ୍ଳୋକ ପରେ ଆଜିର ଜ୍ଞାନମୟ ସତ୍ର ସମାପ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା।

॥ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ସତ୍ର ॥

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ – ବୀଣା ଦିଦି
ପ୍ରଶ୍ନ – ଆଜି ଏହା ଜାଣି ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଲାଗିଲା ଯେ 'ଦେହଭାବ' ରେ ରହି ଆମେ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ବିମୁଖ ହୋଇଯାଉଛୁ, ଯେଉଁଠାରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ

ବାରମ୍ବାର କହୁଛନ୍ତି ଯେ "ତୁ ମୋର"। ମୋର ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ଆମେ ଏହି କଥାକୁ ବାରମ୍ବାର କାହିଁକି ଭୁଲିଯାଉଛୁ ଏବଂ ଏହା ପାଇଁ ଆମକୁ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ?

ଉତ୍ତର – ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଆମକୁ ସ୍ମରଣଶକ୍ତି ସହିତ ବିସ୍ମରଣଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଶକ୍ତି ଆମକୁ ବାରମ୍ବାର ଭୁଲିବାକୁ ଦେଉଛି। ଏହାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ନିରନ୍ତର ରହିବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବିକଳ୍ପ। ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଯେ ଜୀବନରେ ଅଭ୍ୟାସ ବିନା କିଛି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ। "ମୁଁ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି" — ଏହି କଥାକୁ ବାରମ୍ବାର ସ୍ମରଣ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ କଲେ ଏହା ଆମର ଅନ୍ତର୍ମନରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଯିବ। ଯେପରି ନିରନ୍ତର ପଣିକିଆ ପାଠ କଲେ କଣ୍ଠସ୍ଥ ହୋଇଯାଏ, ସେହିପରି ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଏହି କଥା ମଧ୍ୟ ମନରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଯିବ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ଅଜିତ ଭାଇ
ପ୍ରଶ୍ନ – ମୁଁ ଗତ ଚାଳିଶ ବର୍ଷ ଧରି ଜଣେ ଚିକିତ୍ସକ ଅଟେ। ମୋର ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଆତ୍ମାର କେମିତି ଅବସ୍ଥା ରହେ ଏବଂ ତାହା ସହିତ ମନ ମଧ୍ୟ ରହେ କି? ମୋର ଏକ ଅତୃପ୍ତ ଇଚ୍ଛା ଅଛି ଯେ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ମୁଁ ଦେଶସେବା କରିବି, କାରଣ ମୁଁ ସେନାରେ ଯୋଗ ଦେଇପାରିନଥିଲି। ଏହି ଅତୃପ୍ତ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ପାଇଁ ମୋତେ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ?

ଉତ୍ତର – ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଅନୁସାରେ, ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମା ଶରୀରକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ, ସେତେବେଳେ ସେ କୌଣସି ଭୌତିକ ବସ୍ତୁକୁ ନିଜ ସହିତ ନେଇ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ। ସେ କେବଳ ନିଜ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ସଂସ୍କାର, ମନ ଏବଂ ଛଅଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅନୁଭବକୁ ନିଜ ସହିତ ନେଇଥାଏ। ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ମନରେ ସେହି ଇଚ୍ଛା ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆନନ୍ଦର ସହ କିପରି ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଉଚିତ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇପାରିବ।

ଯଦି ଆମେ ଏହାକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖୁ, ତେବେ ଏହା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ତରଙ୍ଗ ରୂପରେ ଅଛି। ଜୀବାତ୍ମା ଯେତେବେଳେ ଶରୀର ଛାଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ତାହାର ସ୍ପନ୍ଦନର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବୃତ୍ତି, ଆୟାମ ଏବଂ ତରଙ୍ଗ-ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଥାଏ। ଯଦି ଆପଣ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ସୈନିକ ହୋଇ ଦେଶର ସୁରକ୍ଷା କରିବାର ଇଚ୍ଛା ରଖନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ଆବୃତ୍ତି ଆପଣଙ୍କର ପୁନର୍ଜନ୍ମକୁ ସେନା ସହ ଜଡିତ ଏକ ପରିବାରରେ ହେବାର ପଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ, ଯେଉଁଠାରେ ଆପଣ ସେହି ପରିବେଶ ପ୍ରାପ୍ତ କରିପାରିବେ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ – ନନ୍ଦିନୀ ଦିଦି
ପ୍ରଶ୍ନ – ବତିଶତମ ଶ୍ଳୋକରେ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କହିଥିଲେ ଯେ ଯଦି ତୁମେ ଜିତିବ, ତେବେ ତୁମକୁ ଏହି ପୃଥିବୀ ମିଳିଯିବ। ଏହା କହିବାରେ କ'ଣ ତାଙ୍କର ଅର୍ଥ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଜିତିବା ଥିଲା?

ଉତ୍ତର – ଏଠାରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥ ପୃଥିବୀ ମିଳିବା ନୁହେଁ। ହସ୍ତିନାପୁରର ରାଜ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଏକ ଅଂଶ ମାତ୍ର। ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ଥିଲା ଯେ, ତୁମେ ଏହି ପୃଥିବୀର ରାଜ୍ୟସୁଖ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ବିଦ୍ୟାସାଗର ଭାଇ
ପ୍ରଶ୍ନ – ଆମର ଆତ୍ମା ଅବିନାଶୀ, ତଥାପି ମାନବୀୟ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏପରି ଯେ ଆମେ ଶରୀରକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାୟାମଶାଳାକୁ ଯାଉଛୁ, ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରୁଛୁ ଏବଂ ପୌଷ୍ଟିକ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁଛୁ। ଆମେ ଆତ୍ମାକୁ ଉତ୍ତମ କରିବା ପାଇଁ ଏହିପରି ସବୁ ପ୍ରଯତ୍ନ କାହିଁକି କରୁନାହୁଁ?

ଉତ୍ତର – ଆତ୍ମାର ଭଲ କିମ୍ବା ଖରାପ ହେବା ପରି କିଛି ନାହିଁ, କାରଣ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପ। ଶରୀର ଆମ ପାଇଁ ଏକ ସାଧନ, ଯାହାକୁ ଶ୍ରୀଭଗବାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ପାଇଁ ଦେଇଛନ୍ତି। ଯେପରି ଆମେ ନିଜ ଯାନର ଭଲ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରୁଥାଉ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଯାତ୍ରା ସୁଖଦ ହୁଏ, ସେପରି ଶରୀରକୁ ସ୍ୱସ୍ଥ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ, କାରଣ ଏହା ଧର୍ମ ପାଳନର ପ୍ରାଥମିକ ସାଧନ। ଯଦି ଆମେ ଶରୀରର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରି ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରୁ, ତେବେ ଆତ୍ମା ସ୍ୱତଃ ଶୁଦ୍ଧ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସହ ଏକରୂପ ହୋଇଯାଏ। ଯାହା କିଛି କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେସବୁ ଶରୀର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ କରାଯାଏ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ଶ୍ରୀଧର ଭାଇ
ପ୍ରଶ୍ନ – ଆଜିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷ୍ୟରେ ଯଦି ଇରାନ ଏବଂ ଆମେରିକା ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ ଏବଂ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ସୈନିକମାନେ ଏହା ଭାବନ୍ତି ଯେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ତାଙ୍କର ଧର୍ମ, ତେବେ କ'ଣ ହେବ? ସୈନିକମାନେ କିପରି ଜାଣିପାରିବେ ଯେ କ'ଣ ନ୍ୟାୟସଂଗତ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ?

ଉତ୍ତର – ଜଣେ ସୈନିକର ଧର୍ମ ହେଉଛି ନିଜ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକୁ ପାଳନ କରିବା। ଯଦି ଅଧିକାରୀ ଭୁଲ ଆଜ୍ଞା ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ତାହାର ଦୋଷ ସୈନିକଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ବରଂ ସେହି ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଲାଗିବ। ପୁତ୍ରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ପିତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବା। ଯଦି ଆଜ୍ଞା ଦେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ଭୁଲ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହନ୍ତି, ତେବେ ତାହାର ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ଆଜ୍ଞା ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ହୁଏ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ – ବୃନ୍ଦା ଦିଦି

ପ୍ରଶ୍ନ – ମୁଁ ପ୍ରତିଦିନ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା ପଢୁଛି। କ'ଣ ପୁଣି ପ୍ରତ୍ୟହ ଶ୍ଳୋକ ପାଠ କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ?

ଉତ୍ତର – ଶ୍ଳୋକ ବିନା ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାର ପାଠ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏନାହିଁ। ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଶିଖିନାହାନ୍ତି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଶ୍ଳୋକ ଶିଖିଛନ୍ତି ସେତେଗୁଡ଼ିକର ପାଠ କରନ୍ତୁ। ଏଥିରେ ମଧ ସେହି ଲାଭ ମିଳିବ, ଯାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୀତା ପାଠରୁ ମିଳେ। ଏହା ସାକ୍ଷାତ୍ ଭଗବଦ୍‌ବାଣୀ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରରୂପ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ – ପୁଷ୍ପା ଦିଦି
ପ୍ରଶ୍ନ – ଆତ୍ମା, ପରମାତ୍ମା ଏବଂ ଜୀବାତ୍ମା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ପଷ୍ଟ, ତଥାପି କୃପାକରି ଏମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଲୋକପାତ କରାନ୍ତୁ।

ଉତ୍ତର – ଏହାକୁ ଏକ ଉଦାହରଣରେ ବୁଝନ୍ତୁ। ସମୁଦ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶାଳ ଏବଂ ସେଥିରେ ତରଙ୍ଗ ଉଠେ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ତରଙ୍ଗ ଏକ ଆକାର, କିନ୍ତୁ ମୂଳତଃ ସେ ସମୁଦ୍ର ହିଁ ଅଟେ। ସେହିପରି, ପରମାତ୍ମା ଯେତେବେଳେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ରୂପରେ ଶରୀର ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ଜୀବାତ୍ମା ବୋଲି କୁହାଯାଏ। ବାସ୍ତବରେ ଆତ୍ମା ଏବଂ ପରମାତ୍ମା ଏକ ହିଁ ଅଟନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଦେହବୁଦ୍ଧି କାରଣରୁ ଆମେ ଏମାନଙ୍କର ଏକତାକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁନାହୁଁ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତ୍ରୀ – କିରଣ ଦିଦି
ପ୍ରଶ୍ନ – ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ କେବଳ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମନରେ ହିଁ କାହିଁକି ଆସିଲା, ଯୁଧିଷ୍ଠିର କିମ୍ବା ଭୀମଙ୍କ ମନରେ କାହିଁକି ନୁହେଁ?

ଉତ୍ତର – ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଇଁ 'ଅନଘ' ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଷ୍ପାପ। ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ହୃଦୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ ଏବଂ କୋମଳ। ତାଙ୍କର ମନରେ ଭିତର ଓ ବାହାର ମଧରେ କୌଣସି ଭେଦ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏହି ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତାମାନ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ପାର୍ଥ ଭାଇ

ପ୍ରଶ୍ନ – ମୋତେ ଶ୍ଳୋକ ମନେ ରଖିବାରେ କଷ୍ଟ ହୁଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ବହୁତ କଠିନ ଲାଗେ। ମୋତେ କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ?

ଉତ୍ତର – ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ବାରମ୍ବାର ଶୁଣୁଥାନ୍ତୁ। ସେଗୁଡ଼ିକର ଧ୍ୱନିମୁଦ୍ରଣ ଚଳାଇ, ତା ସହିତ ଗାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ। ନିରନ୍ତର ଶୁଣିବା ଏବଂ ଗାଇବା ଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱତଃ କଣ୍ଠସ୍ଥ ହୋଇଯିବ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ଆର୍. ଏସ୍. ପଟେଲ ଭାଇ
ପ୍ରଶ୍ନ – ଅର୍ଜୁନ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶ୍ରୀଭଗବାନ ତାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ କହୁଛନ୍ତି। ଏହା କେମିତି ପ୍ରକାରର ଯୁଦ୍ଧ?

ଉତ୍ତର – ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରୁଛନ୍ତି। ସେ ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ହିଁ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା। ଯଦି ଆମେ ବ୍ୟାପାରୀ, ତେବେ ବ୍ୟାପାର କରିବା ହିଁ ଆମର ଧର୍ମ। ଯୁଦ୍ଧର ଅର୍ଥ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ମଧ ଅଟେ, ଯେପରି ସୁଖ-ଦୁଃଖ କିମ୍ବା ଲାଭ-ହାନି। କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରୁଥିବାବେଳେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ, ଗୀତା ସେହି କଥା ଶିଖାଏ।

ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା – ଭୂଷଣ ଭାଇ

ପ୍ରଶ୍ନ – ମୁଁ ଆମର ବିଦେଶ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଦେଖିଥିଲି, ଯେଉଁଥିରେ ସେ କହିଥିଲେ ଯେ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କୂଟନୀତିଜ୍ଞ ଥିଲେ। କ'ଣ ଶ୍ରୀଭଗବାନଙ୍କ ବାଣୀକୁ କୂଟନୀତି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ?

ଉତ୍ତର – ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ କୂଟନୀତି ହିଁ ହେବ। ଉଚିତ ସମୟରେ ଉଚିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ହିଁ କୂଟନୀତି। ଏହାର ଅର୍ଥ ଅସତ୍ୟ କହିବା ନୁହେଁ, ବରଂ ବିବେକର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା। ମହାଭାରତ ଆମକୁ ଜୀବନର ବ୍ୟବହାରିକ କୂଟନୀତି ଶିଖାଏ ଏବଂ ଗୀତା ତାହାର ସାର। ବ୍ୟବହାରରେ କୁଶଳତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ମଧ।

।।ଓଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ପଣମସ୍ତୁ।।

ଆମେ ବିଶ୍ବାସ କରୁଛୁ ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ ବିବେଚନର ରଚନା ପଢି ଭଲ ଲାଗିଥିବ । ଦୟାକରି ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ଲିଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅବଗତ କରାନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/feedback/

ବିବେଚନ-ସାର ଆପଣ ପାଠ କଲେ, ଧନ୍ୟବାଦ !

ଆମେ ସମସ୍ତ ଗୀତା ସେବୀ , ଅନନ୍ୟ ମନରେ ପ୍ରୟାସ କରୁଛୁ ଯେ ବିବେଚନର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ କଳେବରରେ ପହଞ୍ଚୁ । ଏହାପରେ ମଧ୍ୟ କଥନୀ କିମ୍ବା ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ପାଇଁ ଆମେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥୀ ।

ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ!

ସଂକଳନ- ଗୀତା ପରିବାର - ରଚନାତ୍ମକ ଲେଖନ ବିଭାଗ

ପ୍ରତି ଘରେ ଗୀତା, ପ୍ରତି କରେ ଗୀତା

Let's come together with the motto of Geeta Pariwar, and gift our Geeta Classes to all our Family, friends & acquaintances

https://gift.learngeeta.com/

ଗୀତା ପରିବାର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତ ପୂର୍ବତନ ବିବେଚନର ୟୁଟ୍ୟୁବ ଭିଡିଓ ଏବଂ ପିଡିଏଫ୍ ଗୁଡିକୁ ବି ଦେଖି ଏବଂ ପଢି ପାରିବେ ।ଦୟାକରି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଲିଙ୍କର ଉପଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

https://vivechan.learngeeta.com/

।। ଗୀତା ପଢନ୍ତୁ, ପଢାନ୍ତୁ, ଜୀବନରେ ଆପଣାନ୍ତୁ ।।

।। ଓଁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣମସ୍ତୁ ।।